

Onzichtbare draden

Het belang van de kinderbepreking

Veel vrijescholen hechten grote waarde aan het houden van de zogenaamde kinderbespreking die geldt als het 'hart van de pedagogische vergadering'. Tijdens deze bespreking maken de leerkrachten een zo feitelijk en gelaagd mogelijk beeld van hoe deze leerling zich aan hen voordoet. Het uitgangspunt is antwoorden te vinden op de door de klassenleerkracht ingebrachte vraag hoe dit kind, dat niet floreert, verder te begeleiden in een bepaald aspect van zijn of haar ontwikkeling. Een gesprek met enkele leerkrachten over de essentie en de soms wonderlijke effecten van de kinderbespreking. "Er worden lijntjes gespannen tussen kind en leerkracht. Beiden krijgen meer feeling voor elkaar."

TEKST: STEVEN DIJKSTRA

Er bestaan verschillende manieren om de kinderbespreking aan te pakken, maar volgens Jan Alfrink, schoolleider en voorzitter van de Vereniging voor Vrije Opvoedkunst, is de kern dat er ruimte wordt gemaakt om het kind te zien. "Je moet daarvoor letterlijk, maar vooral innerlijk een stap achteruit kunnen zetten. Er kan dan een breder perspectief op het kind en het wezenlijke wat daarin spreekt zichtbaar worden. Met behulp van de aangedragen feiten ga je het kind zien en uiteindelijk doorzien, dat geldt ook voor wat het op dat moment nodig heeft.

"Alle medewerkers, kinderen en hun ouders hebben hier baat bij. Het is heel jammer dat scholen er soms wegens tijdgebrek een jaar niets aan doen. Je zal moeten meebewegen met wat de tijd van je vraagt, maar gebruik er dan tenminste vijf minuten voor. Het is van belang dat het gebeurt, welke vorm je er ook voor kiest".

Bewust waarnemen

Wat gebeurt er dan in de kinderbespreking? In een document van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen stelt Auke van der Meij dat je een kind enerzijds kan proberen te begrijpen door het te vergelijken met andere kinderen. Je kan daarnaast echter het kind vanuit zichzelf willen begrijpen. Hier komt de kinderbespreking in beeld: als je het individuele in het kind wilt leren kennen, kan je alleen maar vanuit de concrete waarneming beginnen en je van daaruit met het kind verbinden.

Dat is natuurlijk niet makkelijk. Wie niet oplet, gaat volgens van der Meij al snel 'slapend' langs de ander heen. Zeker als je langer met elkaar omgaat is het een kunst niet op elkaar uitgekeken te raken. Het kost daarom moeite ware, actuele beelden van een ander mens te maken en die in de plaats te stellen van de gekleurde beelden uit het verleden. Wie echter probeert iemand die hij dagelijks ontmoet een aantal avonden achtereen in de herinnering te roepen, zal merken dat hij hierdoor beter gaat waarnemen. Naast de al bestaande oordelen ontstaat dan ruimte voor nieuwe indrukken, je ontwikkelt een hernieuwde interesse in die ander en je wordt wakkerder voor

wat een bepaalde situatie eigenlijk van jou verlangt. Hier start het zoekproces. Volgens Jan Alfrink is de gezamenlijke kinderbespreking te zien als 'een begin van een antwoord'. "Er moet altijd op teruggekomen worden, bijvoorbeeld na zes weken. Wat is er nu veranderd, welke besluiten zijn er genomen? Hoe hebben die uitgepakt en hoe gaan we ermee verder?" De kinderbespreking moet dus toekomstgericht zijn.

Nieuwe dynamiek

Er is echter ook een zoekproces zichtbaar rondom de kinderbespreking zelf. Het basisstramien is hetzelfde gebeven: er wordt samen een beeld opgebouwd van een kind (beeldvorming), daarna wordt er gekeken wat dit beeld wil zeggen (oordeelsvorming), tenslotte worden er besluiten genomen over het vervolgtraject (besluitvorming). Vaak ook komt de vraag tot stand in samenwerking met de van tevoren geïnformeerde ouders, die dan meestal relevante informatie over de biografie van het kind en bijvoorbeeld gegevens over ziekte delen. Na de bespreking volgt opnieuw een gesprek met de ouders om het gekozen traject met hen af te stemmen.

De vormgeving van dit proces en vooral wat er precies tussen de verschillende stappen gebeurt is het afgelopen decennium echter behoorlijk in beweging gekomen. Zo spreekt Marja de Mare, leerkracht van de Rudolf Steiner school De Bilt, enthousiast over de intervisie-gerichte kinderbespreking die haar school de laatste twee jaar gebruikt. "Het hele team wordt via deze methode actief. Je kan niet meer inzakken. Vroeger was vooral de klassenleerkracht aan het woord. De anderen bleven daardoor lang passief". Ze vertelt hoe de betreffende leerkracht nu alleen kort een karakteristiek voorval met betrekking tot het kind inbrengt. "Dit gebeurt op puur beschrijvende wijze. Daarna kunnen alle teamleden, uitsluitend over dit voorval, open vragen stellen tot we het beeld als een film voor ons zien. De gespreksleider zorgt ervoor dat er geen eigen oordelen in deze aanvullende beeldvorming binnendringen."

De Mare beschrijft hoe hierna steeds korte rondes volgen waarin alle collega's een beeld van het kind geven en naar

'Als je het individuele in het kind wilt leren kennen, kan je alleen maar vanuit de concrete waarneming beginnen en je van daaruit met het kind verbinden'

overeenkomsten zoeken. "Het beeld wordt hierdoor uit meer facetten opgebouwd, er ontstaat een echt balkonzicht. Uiteindelijk voorziet elke leraar de klassenleerkracht van advies: 'als ik in jouw schoenen stond, dan zou ik...'. Ik ervaar dit als heel positief en het heeft bij ons nieuwe dynamiek in de kinderbespreking gebracht."

Op eigen benen

Deze nieuwe aanpak leunt niet meer op het oordeel van de (inmiddels vaak verdwenen) schoolarts en de leerkracht met de meeste kennis op het gebied van de antroposofische menskunde. Hoewel de schoolarts soms gemist wordt, ziet iedereen het voordeel dat hierdoor authentieke waarnemingen en ervaringen van alle teamleden een kans krijgen.

De kinderbespreking is in die zin niet alleen een hulp voor de leerling, maar ook een middel tot deskundigheidsbevordering van alle collega's en een vorm van teambuilding. Jan Alfrink: "Je hoort elkaar in elkaars waarnemingen en adviezen. Gewoon bij een ander in de klas gaan kijken is vaak lastig. Bovendien is er regelmatig de ervaring: 'hé, zo'n kind hebben we eigenlijk allemaal wel in de klas'. Dat biedt herkenning en je scherpt er je waarneming van andere kinderen door."

Als bij toverslag

Welke aanpak ook prevaleert, opmerkelijk is dat het effect van de kinderbespreking al kan optreden voordat deze volledig is afgerond. De voorbeelden zijn legio. Een leerkracht vertelt dat hij de dag na de beeldvormingsfase van de kinderbespreking de gang inloopt en opeens direct oogcontact heeft met zijn besproken leerling. Die wist zelf niet dat hij besproken werd en had de leerkracht al maanden niet aangekeken.

En ook Marja de Mare kent een leerling die zich van "de ene op de andere dag anders gedroeg. De ochtend na de bespreking kwam ze uit zichzelf een hand geven, terwijl dat normaal altijd van mij uit moest gaan". Nog een voorbeeld: een schildertherapie krijgt opeens vleugels na maanden niets te hebben opgeleverd. Het gebeurt terwijl het opgebouwde beeld van het kind door de nachten wordt meegenomen. De betreffende therapeute had echter niet aan deze kinderbespreking deelgenomen.

De nacht (mee) laten werken

Hoewel de geïnterviewden het erover eens zijn dat de kinderbespreking via de nacht zijn eigenlijke vruchten afwerpt, is niet iedereen er voorstander van heel bewust de nacht in

de kinderbespreking mee te nemen, bijvoorbeeld via de duiding van droombeelden. Sommigen voelen zich onbekwaam die op een juiste wijze te begrijpen en gebruiken. Anderen waarschuwen voor oneigenlijke theorievorming in plaats van het centraal stellen van de eigen waarneming.

Van der Meij stelt dat de kracht die je onzelfzuchtig mobiliseert om de leerling nabij te komen, doorwerkt in de nacht. "In de slaap zijn we een open boek voor elkaar. Wat we aan gedachten en gevoelens over iemand in ons dragen, is 's nachts voor die persoon zichtbaar. De 'ontmoeting tijdens de slaap' tussen de leraar en leerling zal anders zijn naar gelang de leraar 'ware en verzorgde beelden' met zich meedraagt." Rudolf Steiner gebruikt het beeld hoe door deze inspanning vanuit de geestelijke wereld 'onzichtbare draden' tussen de leerkracht en zijn klas gespannen worden, waardoor zij in een creatief proces met elkaar kunnen komen. Er kan dan op wonderlijke wijze een bepaalde 'feeling' voor elkaar ontstaan.

Het effect van waarnemen

Idealiter scharen leerkrachten en ouders zich natuurlijk samen rondom het kind. Jan Alfrink: "De leraar ziet de leerling, de ouders het kind, maar het is hetzelfde wezen. Ze hebben alleen een andere expertise. Het zou erg mooi zijn als er nog meer vanuit gemeenschappelijkheid aan de begeleiding en opvoeding van dit bijzondere wezen kan worden gewerkt. Wanneer een kind niet meer met de stroom mee kan gaan, hij is bijvoorbeeld tegendraads, roept dat een vraag op. Je kunt dan een stapje terugzetten, waarna je een oplossing vindt en er weer doorgedaan kan worden. Je kan je echter ook afvragen: waar zit dit fenomeen in mij? Kan ik tegendraadsheid in mijzelf ontdekken? En vervolgens probeer je daar aan te werken. Zonder dat je er ooit met iemand over spreekt zie je dan dat het kind verandert. Omdat hij op de een of andere manier 'ziet' dat jij dat ook doet en wel voor hem". ●

Meer Info:

- *Kinderbesprekingen in de vrije school*, Begeleidingsdienst voor vrijescholen – Auke van der Meij, via: www.vrijescholen.com
- *De kinderbespreking. Het kind als inspiratiebron*, Rigobert van Zijl. In: *Pedagogie – een kunst, een kunde*
- *De kinderbespreking door inzet van de hele mens*, Anne Machiel. In: *Lerarenbrieven*, Den Haag 2009, jaargang 20, nr 1, Driekoningen
- *Het dilemma van de morele opvoeding*, Christie Amons-Lievegoed en anderen